

Renata Kranc-Trok

Etyka zawodowa adwokatów w Skandynawii na przykładzie Szwecji

Palestra 21/8-9(236-237), 121-126

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Izba wałbrzyska

Wspomnienie pośmiertne o adwokacie Mieczysławie Szczypczyku. W dniu 22 kwietnia 1977 r. zmarł w Kłodzku adw. Mieczysław Szczypczyk. Urodził się w dniu 4 czerwca 1906 r. w Czortkowie (woj. tarnopolskie) w rodzinie inteligenckiej. Ojciec był inżynierem PKP. Szkołę podstawową i średnią ukończył w Stanisławowie. Po uzyskaniu matury w 1925 r. rozpoczął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, który ukończył w 1929 r.

W kwietniu 1930 r. rozpoczął aplikację sądową w Sądzie Okręgowym w Stanisławowie. Po zdaniu egzaminu sędziowskiego w marcu 1935 r. został mianowany sędzią Sądu Grodzkiego w Bohorodczanach i na tym stanowisku pracował do września 1939 r. Po przyłączeniu tego regionu do Zachodniej Ukrainy pracował w Stanisławowie dorywczo jako inwentaryzator mienia upaństwowionego. Po wkroczeniu wojsk hitlerowskich do Stanisławowa pracował w Polskim Komitecie Opiekunów w Stanisławowie. Aresztowany, przebywał później w hitlerowskim więzieniu w Stanisławowie do chwili wyzwolenia Stanisławowa przez wojska

radzieckie. W lipcu 1944 r. podjął pracę w Okręgowym Urzędzie Statystycznym w Stanisławowie i pracował na tym stanowisku do chwili repatriacji do PRL.

We wrześniu 1945 r. przybył do Kłodzka. Z dniem 1 stycznia 1946 r. objął stanowisko wiceprokuratora Sądu Okręgowego w Kłodzku i na tym stanowisku pozostał do 1950 r. Przeniesiony w stan spoczynku, wpisany został z dniem 1 lipca 1950 r. na listę adwokatów Izby wrocławskiej z siedzibą w Bystrzycy Kłodzkiej, gdzie rozpoczął praktykę. Po utworzeniu Zespołu Adwokackiego w Bystrzycy Kłodzkiej, wykonywał tam zawód adwokacki, a następnie po likwidacji Sądu Powiatowego w Bystrzycy Kłodzkiej — pozostał w DPP w tym mieście. W 1976 r. przeszedł na emeryturę.

Odszedł człowiek szlachetny, wybitny prawnik-karnista, wspaniały erudyta. Jego przemówień z uwagą i szcunkiem wysłuchiwali tak sędziowie jak i przeciwnicy procesowi. Pamięć o nim na długo pozostanie wśród tych, którzy z nim współpracowali.

adw. Kazimierz Gilewicz

ADWOKATURA ZA GRANICĄ

RENATA KRANC-TROK

Etyka zawodowa adwokatów w Skandynawii na przykładzie Szwecji

Przestrzeganie etyki adwokackiej jest w niektórych krajach Skandynawii tylko obowiązkiem natury moralnej, ale w Szwecji i Finlandii także obowiązkiem praw-

nym. Zgodnie z rozdziałem 8 § 4 szwedzkiego kodeksu postępowania procesowego adwokat jest obowiązany „z należnym nakładem pracy i z konieczną dokładnością, przestrzegając przy tym zasad etyki zawodowej (podkr. — R.K.-T.), załatwiać polecone mu sprawy”. Przepis ten opatrzony jest sankcjami, których egzekwowaniu przekazane zostało przez ustawodawcę organom samorządu adwokackiego, Są to sankcje o charakterze dyscyplinarnym, jak wykluczenie z rady adwokackiej, upomnienie (nagana) i ostrzeżenie.

Wśród szwedzkich adwokatów panuje pogląd, że wyczerpujący zbiór przepisów określających postępowanie zgodne z etyką adwokacką (z jakim np. spotykamy się na terenie prawodawstwa angielskiego i zachodniemieckiego) nie stanowi lepszego uregulowania zagadnienia niż przepis o charakterze ogólnym, jaki obowiązuje w prawie szwedzkim. Także w Finlandii zagadnienie przestrzegania etyki adwokackiej jest uregulowane w taki sam sposób jak w Szwecji.

W Norwegii brak jest przepisu ustawy, który by nakładał na adwokatów obowiązek przestrzegania etyki zawodowej. Tylko w sprawozdaniach z działalności norweskiego Związku Adwokatów można się spotkać z tym pojęciem. Podobna sytuacja jest również w Danii.

Wobec tego, że zagadnienie etyki adwokackiej jest najobszerniej traktowane w Szwecji, będąc się przy jego omówieniu opierać najczęściej na przepisach szwedzkich.

Z historycznego punktu widzenia pojęcie etyki adwokackiej nie jest „wynalazkiem” szwedzkiego ustawodawcy, chociaż kodeks postępowania procesowego, który po raz pierwszy zawiera wyraźnie sformułowany przepis dotyczący adwokackiego obowiązku przestrzegania przy wykonywaniu swego zawodu etyki adwokackiej, wszedł w życie w 1948 roku. Pojęcie to wykształciło się o wiele wcześniej. Powstało ono mianowicie na tle praktyki dyscyplinarnej Szwedzkiej Rady Adwokackiej począwszy od zarania jej istnienia, tj. od 1887 roku.

Na czym polegają zasady etyki adwokackiej, nie zostało wówczas dokładnie sprecyzowane ani w przepisach kodeksu postępowania procesowego, ani też w regulaminie Szwedzkiej Rady Adwokackiej. Dopiero w 1971 roku z inicjatywy tejże Rady Adwokackiej nastąpiło opracowanie, a następnie publiczne ogłoszenie podstawowych przepisów dotyczących działalności adwokackiej zgodnej z etyką zawodową.

Przepisy te są rodzajem wytycznych dla adwokatów przy wykonywaniu przez nich czynności zawodowych. Rzecz jasna, nie stanowią one obowiązującego prawa. Nie są też wyczerpujące, albowiem nie wszystkie sporne zagadnienia zostały w nich uwzględnione. Nie wszystko też, czego przepisy wyraźnie nie zabraniają, jest dozwolone. Odpowiedzi na pytanie, czy dane odstępstwo od przepisów pociągnie za sobą następstwa dyscyplinarne, można udzielić tylko na podstawie dokładnej analizy konkretnego wypadku.

Przepisy określają kilka dziedzin pracy adwokata, które omówię pokrótce niżej.

PRZEPISY OGÓLNE

Zgodnie z przyjętymi zasadami obowiązkiem szwedzkiego adwokata jest w ramach przewidzianych przez prawo i etykę zawodową oraz stosownie do posiadanych kwalifikacji bronić jak najlepiej interesów swego klienta.

Adwokat jest obowiązany tak właśnie postępować bez względu na własne korzyści lub ewentualne trudności z tym związane. W swojej działalności adwokat powinien się zachowywać w sposób rzeczowy oraz z godnością, aby umacniać przez to uznanie i zaufanie społeczeństwa do zawodu adwokata.

STOSUNEK DO KLIENTA

Adwokat powinien w stosunku do klienta postępować w sposób lojalny. Jest on obowiązany zachowywać dyskrecję co do spraw swego klienta. Nie ma prawa bez zgody klienta udzielać osobom trzecim informacji lub wypowiadać się na temat spraw, o których dowiedział się w związku ze swoją pracą.

Adwokat nie ma prawa bez zgody klienta zawierać ugody ze stroną przeciwną. Jeśli jednak okoliczności w sprawie są tego rodzaju, że wymagany jest pośpiech przy podjęciu decyzji w związku z propozycją zawarcia ugody, a jednocześnie brak jest czasu, aby otrzymać zgodę klienta, adwokat ma prawo, jeżeli tylko został upoważniony do tego przez klienta, wyrazić swój akcept na zawarcie ugody. Ugoda taka musi być korzystna dla klienta.

Klienta z adwokatem nie powinny łączyć żadne kontakty o charakterze ekonomicznym, które nie mają związku z daną sprawą. Adwokat nie powinien z reguły prowadzić interesów handlowych z klientem, nie może brać osobiście udziału w jego interesach, nie powinien też udzielać klientowi pożyczki lub być gwarantem pożyczki zaciąganej przez klienta. Nie powinien również sam zaciągać pożyczki u klienta.

Lojalność i uczciwość w stosunku do klienta są bardzo przestrzegane w praktyce. Głośny jest pewien wypadek opisany w organie Szwedzkiej Rady Adwokackiej z 1943 roku. Adwokat otrzymał wówczas od swego klienta sumę 4000 koron, aby zapłacić wierzycielowi klienta zaległy dług. Adwokat zawarł przedtem ustnie umowę z wierzycielem, że z należnej mu sumy dostanie 500 koron jako wynagrodzenie, jeśli dojdzie do zapłacenia długu. W rachunku przesłanym klientowi, adwokat podał kwotę 4000 koron jako spłacenie długu, nie wspominając nic o otrzymanych z tego 500 koronach. Zarząd Rady Adwokackiej ocenił postępowanie adwokata jako niezgodne z etyką adwokacką. Zarząd ustalił, że jeżeli wierzyciel był skłonny zadowolić się sumą niższą niż ta, która mu się zgodnie z prawem należała, to adwokat powinien był tę okoliczność wykorzystać w interesie swego klienta-dłużnika, a nie w swoim własnym. Otrzymał też za swoje postępowanie surową naganą.

PROWADZENIE SPRAW

Porady prawne powinny być udzielane po dokładnym przestudiowaniu obowiązującego aktualnie prawa w danym zakresie sprawy.

Sprawa powinna być przeprowadzona z dbałością o interesy klienta i dokładnością oraz możliwie szybko, a także bez przysparzania klientowi zbytecznych kosztów.

Klient powinien być zawiadamiany o tym, co zaszło nowego w jego sprawie. Zainteresowanie klienta pod tym względem powinno być szybko realizowane.

STOSUNEK DO KOLEGÓW

Adwokat powinien ściśle współpracować ze swoimi kolegami, przestrzegając przy tym zasad dobrego koleżeństwa.

Jeżeli strona przeciwna ustanowiła adwokata, wszystkie czynności prawne związane ze sprawą powinny być załatwiane za pośrednictwem tego adwokata. Wszystkie też pisma i zawiadomienia powinny być wysyłane pod jego adresem.

Adwokat nie ma prawa nawiązywać osobiście kontaktu ze stroną przeciwną, gdy posiada ona swego adwokata. Wyjątkiem jest wypadek, gdy przepis prawa wyraźnie na to zezwala lub gdy adwokat strony przeciwnej nie wywiązuje się ze swoich obowiązków. Jednakże nawet w takiej sytuacji powinien on być zawiadomiony o podjętych krokach.

Jeżeli dany adwokat zaangażował kolegę do spraw swego klienta np. jako swego substytutu, odpowiada osobiście za jego honorarium i koszty bez względu na to, czy otrzymał odpowiednie środki od klienta, czy też nie.

Krytyka w stosunku do kolegi adwokata powinna być rzeczowa i utrzymana w dopuszczalnych granicach. Stosunek adwokata do kolegów reprezentujących interesy strony przeciwnej powinien być zawsze poprawny.

W pewnej sprawie z 1961 roku opisaney w organie Szwedzkiej Rady Adwokackiej Zarząd Rady Adwokackiej stwierdził, że adwokat wyraził się w przemówieniu przed sądem o wypowiedzi swego kolegi: „Adwokat X pamięta tylko tyle, ile chce pamiętać”. Zarząd uznał to za sprzeczne z etyką adwokacką i udzielił adwokatowi upomnienia.

Niedozwolone są wszelkiego rodzaju groźby w stosunku do adwokata strony przeciwnej, mające na celu wpłynąć na sposób załatwienia przez niego danej sprawy.

O BOWIĄZEK UDZIELENIA ODPOWIEDZI NA OTRZYMYWANĄ KORESPONDENCJĘ

Adwokat obowiązany jest odpowiadać bez zwłoki na pisma, które otrzymuje w związku ze swoją pracą. Jeżeli adwokat nie może się ustosunkować bezzwłocznie do meritum sprawy, powinien potwierdzić otrzymanie pisma, a następnie udzielić odpowiedzi na nie tak szybko jak tylko będzie to możliwe.

Bardzo dużą wagę przywiązuje się w Skandynawii do terminowego odpowiadania na pisma skierowane do adwokata. Brak jest Skandynawom angielskiej flegmy, która sprawia, że zwłoka z odpowiedzią na listy jest oceniana tam z dużą tolerancją. W Anglii znany jest fakt, że tylko jako „zawodowe uchybienie” zakwalifikowany został przez Komisję Dyscyplinarną Law Society fakt, iż jeden z adwokatów nie odpowiadał na skierowane do niego 60 pism w okresie od czerwca 1944 do lutego 1947. Natomiast w krajach nordyckich stosunek do tego uchybienia traktowany jest bardzo rygorystycznie. Uważa się, że postępowanie takie jest niezgodne z etyką adwokacką. Powszechnie panuje pogląd, poparty orzeczeniami dyscyplinarnymi Szwedzkiej Rady Adwokackiej, że adwokata nie tłumaczy ani zmęczenie, ani nadmiar pracy lub brak personelu administracyjnego, gdy zwleka z udzieleniem odpowiedzi. Zasługuje w tym wypadku na poważne upomnienie.

POBIERANIE HONORARIUM ZA WYKONANĄ PRACĘ

Wyznaczone honorarium powinno odpowiadać nakładowi włożonej pracy. Jeżeli klient protestuje przeciwko wyznaczonej kwocie honorarium, adwokat powinien pouczyć go o istniejącej możliwości odwołania się w tej sprawie do Rady Adwokackiej.

Dopóki adwokat nie zapozna się z zakresem ewentualnej pracy, jaką musi włożyć w sprawę, nie powinien zawierać z klientem umowy o wysokość swego honorarium, chyba że klient się tego domaga. Honorarium za postępowanie procesowe nie może przewyższać kwoty, jakiej adwokat zażądał przed sądem od strony przeciwnej dla swego klienta jako zwrotu kosztów sprawy. Odstępstwo

od tej zasady jest możliwe w bardzo nielicznych wypadkach, gdy przemawiają za tym szczególne okoliczności w sprawie.

Adwokat ma obowiązek poinformować swego klienta o ewentualnej możliwości uzyskania obrońcy z urzędu i bezpłatnego postępowania przed sądem, a także o możliwości wykorzystania (bardzo popularnego w Szwecji) ubezpieczenia na wypadek potrzeby uzyskania opieki prawnej, jeżeli klient je ma.

Występując jako obrońca z urzędu, adwokat nie ma prawa zastrzegać sobie od klienta lub innej osoby jakiegokolwiek wynagrodzenia ponad kwotę, jaką otrzymuje zgodnie z przepisami prawa od państwa.

Jeśli adwokat przagnie otrzymać zadatek, gdy okoliczności sprawy tego wymagają, ma on prawo domagać się go od klienta.

W wypadku gdy sprawa została zakończona, adwokat powinien bez zwłoki przesłać klientowi rachunek. Rachunek za sprawę, której honorarium zostało ustalone z góry, nie musi zawierać dokładnej specyfikacji. Adwokat jest jednak obowiązany na żądanie klienta dostarczyć mu pisemne sprawozdanie co do nakładu pracy związanej z załatwieniem sprawy.

WYNAGRODZENIE DLA OSOBY TRZECIEJ ZA ZDOBYCIE SPRAWY DLA ADWOKATA (PROWIZJA)

Adwokat nie ma prawa zrzekać się na rzecz innej osoby części swego honorarium, jak również odwdzięczać się w innej formie za otrzymanie sprawy albo za podjęcie się działalności w powyższym celu przez osobę trzecią.

ZAGADNIENIE REKLAMY

Reklama działalności adwokackiej jest w Szwecji¹ dozwolona. Wymaga się jednak, aby była ona rzeczowa. Nie może zawierać żadnej informacji, która mogłaby wywołać wrażenie, że dany adwokat jest zdolniejszy, energiczniejszy lub tańszy niż jego koledzy.

Niezgodne z etyką adwokacką jest:

- 1) przedstawiać się w ogłoszeniach lub na blankietach listowych jako specjalista w jakiejś wybranej dziedzinie prawa z podaniem do publicznej wiadomości, że reklamujący się pracował przed podjęciem pracy adwokata na takim stanowisku, które gwarantuje specjalną znajomość pewnej dziedziny prawa lub odpowiednich stosunków;
- 2) wysyłać do ewentualnych klientów broszury reklamowe;
- 3) wykorzystywać udział w audycjach radiowych lub telewizyjnych oraz wypowiedzi w prasie do reklamowania swojej działalności jako adwokata.

To co zawiera wymieniony pkt 1, nie stanowi jednak przeszkody dla adwokata, aby na blankiecie firmowym lub w ogłoszeniu wymienić jedną lub kilka dziedzin swej działalności adwokackiej.

Zagadnienie reklamy w pracy adwokackiej jest obecnie tematem bardzo aktualnym w Szwecji.² Istniejące tu duże prywatne biura adwokackie, zatrudniające wielu adwokatów i duży personel pomocniczy, starają się wykorzystywać możliwość reklamy w granicach dozwolonych przez prawo. Nierzadko działanie takie może być przyczyną długotrwałego procesu sądowego. Niedawno jeden z bardziej znanych adwokatów sztokholmskich został oskarżony przed sądem przez swego byłego klienta (odbywającego obecnie karę więzienia za zabójstwo) o to, że adwokat wy-

¹ Tak samo w Norwegii.

² Również w Norwegii.

korzystał w wydanej przez siebie książce pod tytułem „Morderca w wiosce” informacje, jakie uzyskał od swego klienta przed laty w czasie pełnienia funkcji jego obrońcy. Sprawa ta okazała się bardzo dyskusyjna. Dzienniki codzienne straszyły czytelników notatkami w rodzaju: „Żaden klient nie będzie miał w przyszłości zagwarantowanej pewności, że szczegóły jego sprawy nie dostaną się do wiadomości publicznej, jeśli adwokaci będą w dalszym ciągu tak bardzo żądni reklamy”. Adwokat ze swej strony odpieszał ataki prasy, radia i telewizji, a w końcu nawet na sali sądowej, tłumacząc się, że ośobiście żadnej reklamy nie potrzebuje, treść zaś jego książki, stanowiąca czystą fikcją literacką, nie ma żadnego związku z autentyczną sprawą, jaką kiedyś prowadził. Dowiódł w czasie procesu, że istniejące zbieżności są dziełem zwykłego przypadku.

Problem tajemnicy zawodowej adwokata oraz problem, czy pisarstwo omawianego wyżej rodzaju jest jej nadużyciem, czy też ma ono na celu reklamę usług danego adwokata — jest tu na razie otwarty.

Tyle o zasadach etycznych obowiązujących w praktyce zawodowej adwokatów skandynawskich.

*

Bardzo popularną i pozytywnie ocenianą przez ogół społeczeństwa była reforma prawna w Szwecji w roku 1973, która wprowadziła obok istniejących prywatnych kancelarii adwokackich państwowe biura pomocy prawnej (patrz „Palestra” nr 3/1975). Poza tym możliwość otrzymania porady od prawnika opłaconego ze środków państwowych w różnych instytucjach zajmujących się sprawami zwykłego obywatela, jak np. Biuro Pomocy Socjalnej (instytucja o dużym znaczeniu społecznym w Szwecji), była również krokiem naprzód w kierunku swoistego uspołecznienia adwokatury.

Wprowadzenie taks regulujących wysokość honorarium adwokata oraz opłacanie przez państwo honorariów adwokackich należnych od osób otrzymujących niskie uposażenie spowodowało, że zasięgnięcie porady prawnej u adwokata przestało być przywilejem ludzi zamożnych. W związku z przeprowadzonymi reformami biura adwokackie straciły swój dotychczasowy elitarny charakter. Zwiększyła się liczba odwiedzających je klientów. A należy tu przypomnieć, że w Skandynawii adwokat występuje bardzo często nie tylko jako przedstawiciel procesowy strony, ale również jako doradca w sprawach konfliktów osobistych, jako doradca finansowy (głównie w sprawach podatkowych) albo jako doradca przy transakcjach obrotu nieruchomościami. Przeciętny obywatel jest zatem dość często w potrzebie zasięgnięcia porady adwokata.

Dodać też trzeba, że praca adwokata jest zajęciem bardzo odpowiedzialnym pod względem materialnym. Drobne niekiedy zaniedbania ze strony adwokata mogą pociągnąć tu za sobą katastrofalne skutki dla jego klienta, a w konsekwencji — czasem nawet... i dla adwokata.

Skandynawowie, a zwłaszcza Szwedzi znani są w świecie z sumiennej i dokładnie wykonywanej pracy, z dążenia w swej działalności do osiągnięcia absolutnej niemal precyzji. Odnosi się to również do grupy zawodowej, którą tworzą adwokaci. W sposób też pośredni zwiększa to wymagania etyki stawiane adwokatom. Istnieją w związku z tym usilne dążenia, popierane przez Radę Adwokacką, aby zawód adwokata był wykonywany przez osoby posiadające wysokie kwalifikacje fachowe czyniące zadość najwyższym normom etycznym. Wspomniane powyżej częściowe uspołecznienie praktyki adwokackiej poważnie utrwaliło zasady etyki zawodowej, zespalając pracę osobistą ze służbą społeczną.